

Nr 136.

*Kunql. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillfällig
avlöningsförbättring för tre preparatorer vid natur-
historiska riksmuseet; given Stockholms slott den
11 februari 1921.*

Kunql. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag
av protokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riks-
dagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen före-
dragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

B. J:son Bergqvist.

*Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 11 februari 1921.*

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve
WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, BERG-
QVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergqvist anförde
härefter:

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 116 häft. (Nr 136—138.) 1

Tillfällig av-
löningsför-
bättring för
tre prepara-
torer vid na-
turhistoriska
riksmuseet.

När naturhistoriska riksmuseet, med undantag av etnografiska avdelningen, för ett tiotal år sedan utflyttade till Frescati, erhöll var och en av de sju vaktmästarna samt maskinisten bostadslägenhet om två rum och kök vid museet. Bostadslägenheternas antal var nio och den nionde lämnades åt den äldste, fortfarande vid museet anställde preparatorn å zoo-paleontologiska avdelningen. För de tre övriga preparatorerna kunde bostäder vid Frescati icke beredas, varför de nödgades bo i huvudstaden samt med uppoffring av tid och penningar förskaffa sig fram och tillbaka mellan denna och arbetsplatsen.

Detta förhållande har föranlett, att tid efter annan framställningar gjorts i syfte att de tre preparatorer, som sakna bostad vid museet, måtte på ett eller annat sätt erhålla gottgörelse härför. Under år 1916 gjordes en dylik framställning, vilken avsåg att bereda vederbörande hyresbidrag för år 1917 eller annan tillfällig löneförbättring.

Över denna framställning avgavs infordrat utlåtande av statskontoret, som därvid anförde, att det vore obestridligt, att den preparator, som åtnjöt bostad med vedbrand och lyse mot avdrag å avlöningen med allenast 250 kronor, härigenom vore avsevärt bättre ställd än de tre preparatorer, som nödgades bosätta sig inom Stockholm; att, då emellertid detta förhållande måste hava varit förutsett vid fastställandet av löneregleringen för dessa befattningshavare, beviljandet av hyresbidrag åt nyssnämnda tre preparatorer skulle få karaktären av en partiell ny lönereglering, samt att en sådan svårigen kunde tillstyrkas, helst i betraktande av de konsekvenser, som detta ej kunde undgå att medföra i andra dylika fall.

Den 30 december 1916 fann Kungl. Maj:t framställningen om beredande av hyresbidrag åt de tre preparatorerna ej föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd. Handlingarna överlämnades emellertid till finansdepartementet för att tagas i övervägande vid behandling av frågan om tillfällig avlöningsförbättring åt vissa befattningshavare.

En under år 1917 förnyad framställning i enahanda syfte föranledde enligt Kungl. Maj:ts den 23 november 1917 meddelade beslut ej vidtagande av någon åtgärd.

Sedermera fastställdes genom 1918 års riksdags beslut och kungörelsen den 1 november 1918 (nr 836) ny reglering av avlöningsförhållandena för vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare (bl. a. preparatorer), att gälla från och med år 1919. Där-

vid stadgades ett förhöjt avdrag å lönen för dem, som erhålla bostad i kronans hus jämte bränsle och lyse, nämligen, såvitt Stockholm angår, 300 kronor för bostad med bränsle och 25 kronor för lyse.

På detta sätt har visserligen den förmån, vilken preparatorn med bostad erhållit, för honom något minskats i värde men de tre preparatorerna utan bostad hava icke funnit detta böra avhålla dem från att söka vinna skälig kompensation för den bättre ställning i avlöningshänseende, som preparatorn vid zoo-paleontologiska avdelningen faktiskt äger framför dem genom erhållandet av bostad. I skrivelse den 5 februari 1920, vilken av vetenskapsakademien överlämnats till Kungl. Maj:t, hava ifrågavarande preparatorer, C. G. Swedén, A. Karlsson och J. E. G. Eriksson, anhållit, att, därest bostäder ej kunde beredas dem, den kontanta avlöningen måtte höjas med ett belopp, som i möjligaste mån gottgjorde dem de merutgifter, som de finge vidkännas i jämförelse med liknande befattningshavare vid riksmuseets nyssnämnda avdelning samt vid andra med museet jämförliga institutioner i Stockholm ävensom universiteten i Uppsala och Lund. På grund av rådande ytterst höga pris å såväl bostäder som bränsle och lyse komme de eljest att i realiteten bli satta under flertalet av de vid ifrågavarande institutioner anställda lägre befattningshavares lönestandard.

Ytterligare har vetenskapsakademien den 30 augusti 1920 till Kungl. Maj:t inkommit med en framställning i liknande syfte. I denna framställning betonas vikten för museet att få behålla de nuvarande, i sina åligganden fullt hemmastadda innehavarna av omfördälda tre preparatorsbefattningar samt hemställas om beredande åt en var av dem av personliga, å allmänna indragningsstaten uppförda lönetillägg å 500 kronor för år räknat.

Denna akademiens hemställan grundar sig på en till akademien avlåten skrivelse från vederbörande intendent vid riksmuseet.

I denna skrivelse framhålles, att man i betraktande av det verkliga värdet av ovannämnda naturaförmåner måste beteckna den avsedda likställigheten i avlöningshänseende mellan vederbörande preparatorer såsom endast skenbar. I realiteten åtnjöte de med bostad försedda preparatorerna en väsentligt större avlöning än de av deras vederlikar, som saknade denna förmån.

Ovan angivna förhållande vore närmaste anledningen till att det för riksmuseet börjat te sig ovisst, om det i längden skulle få behålla sina nuvarande preparatorer. Jämförelsen med de reella löneförmåner, som deras vederlikar vid andra institutioner åtnjöte, liksom ock med de inkomster, som stode att vinna

inom enskild verksamhet, hade föranlett dem att se sig om efter andra ekonomiskt fördelaktigare tjänster. Att det skulle vara till största olägenhet för museet att mista någon av dem, låge i öppen dag, då de nuvarande preparatorerna genom en längre tjänstgöring vunnit en erfarenhet och skicklighet i sitt så speciella yrke, som gjorde det på det högsta angeläget för museet att på allt sätt söka behålla dem i sin tjänst. Att få dylika tjänster besatta med nya innehavare vållade alltid det allra största avbräck i hela verksamheten, enär det i regel toge en avsevärd tid, innan dessa nya personer hunne uppövas till en viss färdighet.

Sedan intendenterna därefter redogjort för den omsorgsfulla utbildning, som en var av ovannämnda preparatorer Swedén, Karlsson och Eriksson på sina respektive avdelningars bekostnad fått genomgå och som satt dem i stånd att på ett utmärkt sätt fullgöra sina åligganden, sluta intendenterna sin skrivelse med hemställan om beredande av personliga lönetillägg åt de tre preparatorerna, en hemställan som av akademien på sätt nämnts förts vidare till Kungl. Maj:t.

I detta ärende har statskontoret den 22 december 1920 avgivit infordrat utlåtande.

Statskontoret erinrar först, att det vid 1918 års riksdag fastställda löneavdraget för den, som erhåller bostad i kronans hus jämte bränsle och lyse, fortfarande är mindre än vad dessa förmåner kunna anses värda. Ifrågavarande preparatorer funne sig därför allttjämt missgynnade. Statskontoret yttrar vidare:

Då ifrågavarande preparatorer icke kunnat erhålla bostad i museets omedelbara närhet utan nödgats bosätta sig i Stockholm, varifrån de måste anlita befintliga kommunikationsmedel för att inställa sig till tjänstgöring i museet, är det uppenbart, att ju mer hyrorna i huvudstaden stegras och kommunikationsavgifterna höjas, ju sämre ter sig också den ställning, vari dessa preparatorer befinna sig i jämförelse med dem, som erhållit bostad i museibyggnaden. Dessa sistnämnda, i den mån bostaden icke enligt gällande stat åtnjutes fritt, vilket är fallet med en del av vaktmästarpersonalen vid museet, få visserligen under nuvarande förhållanden avstå, utom avdraget å lönen, även det dyrtidstillägg, som belöper å det avdragna beloppet; men i allt fall måste bostadsförmånen för dem innebära ett icke obetydligt större värde än vad de sålunda avstå; och, såvitt statskontoret kan finna, skulle under nuvarande förhållanden det belopp av 500 kronor, som enligt förslaget borde beredas ifrågavarande preparatorer, icke mer än utjämna förhållandet mellan dem och deras med bostad mot löneavdrag försedda kamrater. Men även om nämnda belopp sålunda för närvarande skulle kunna anses väl avpassat för den åsyftade utjämnningen, är det ingalunda säkert att så kommer att fortfara; utvecklingen kan nämligen tänkas gå i den riktning, att detta belopp skulle komma att åtminstone delvis utgöra en förmån för dem utöver vad som tillkommer deras kamrater och alltså giva fog för missbelåtenhet från de sistnämndas sida. Statskontoret finner sig av denna anledning icke kunna förorda, att saken ordnas på sätt som föreslagits genom beredande av personliga avlöningstillägg att med fasta belopp för framtiden utgå till nu ifrågavarande

preparatorer. Mot en dylik åtgärd talar även den omständigheten, att enligt det förslag till reglering av statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m., som nyligen framlagts av 1902 års löneredleringskommitté, nu gällande bestämmelser om tjänstebostad och vad därmed sammanhänger äro avsedda att omläggas så, att befattningshavare, som erhåller lägenhet i kronans hus, härför skall erlägga ersättning till beloppet bestämd med hänsyn till det hyrespris, som å orten i allmänhet gäller för liknande lägenhet. Kommitténs berörda förslag är visserligen icke avsett att tillämpas på de vid naturhistoriska riksmuseet anställda befattningshavare; men de principer, som lagts till grund för förslaget, kunna, om de godkännas i fråga om de personalgrupper, som detsamma avser, väntas komma att tillämpas även ifråga om befattningshavarna vid övriga institutioner, när förslag beträffande dem hinner utarbetas. Med genomförande av berörda princip skulle den åsyftade utjämningen utan vidare vinnas.

Emellertid är det antagligt att med genomförandet av den väntade löneredleringen för befattningshavare vid museet kommer att dröja ett par år. Med hänsyn härtill och då av förevarande framställning framgår, att det är av vikt, att den avsedda utjämningen av avlöningsförmånerna för vaktmästarna och med dem jämförliga befattningshavare vid museet icke fördröjes, anser sig statskontoret böra ifrågasätta utverkande å tilläggsstat för år 1921 av ett förslagsanslag, högst, å 1,500 kronor att av Kungl. Maj:t användas till beredande av tillfällig avlöningsförbättring åt en var av ifrågavarande tre preparatorer med högst 500 kronor utan rätt att å sådant avlöningstillägg åtnjuta dyrtidstillägg.

De tre ifrågavarande preparatorerna hava helt visst genom saknaden av bostadslägenheter för dem vid naturhistoriska riksmuseet kommit i en avsevärt sämre situation än som ursprungligen varit avsedd. Museets avskilda läge och rådande bostadsförhållanden i huvudstaden, där de nödgas bo, samt dyrtidsprisen å bränsle och lyse gör deras ställning särskilt svår. Det är också tydligt, att det för deras förmän vid riksmuseet måste vara en sak av den allra största betydelse att vid respektive avdelningar binda dessa, enligt vederbörandes samstämmiga vittnesbörd ovanligt dugande arbetskrafter i stället för att behöva riskera att allt som oftast erhålla nya och oprövade medhjälpare, vilka först efter mycket arbete och med användande av såväl tid som penningar kunna uppnå en skicklighet, som de nu anställda redan sedan länge besitta.

Jag anser det därför högligen önskligt, att något göres för att förbättra de tre preparatorernas ställning, och vad statskontoret härutinnan på anförda skäl föreslagit synes mig vara en lämplig utväg för berörda ändamål. Anslag härför bör alltså utverkas å tilläggsstat för år 1921. Medel härtill äro visserligen ej beräknade

Departement-
schefen.

å sagda tilläggsstat. I den proposition, som Kungl. Maj:t förut denna dag beslutat avlåta till riksdagen, om indragning av vissa prebenden äskas emellertid härför å tilläggsstat för år 1921 ett belopp, som med mer än vad som erfordras för den avsedda löneförbättringen för preparatorerna understiger det belopp, som i propositionen om tilläggsstaten beräknats vara erforderligt för prebendeindragningen. Medel till löneförbättringen lära därför få anses kunna stå till buds.

Jag hemställer, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att för beredande av tillfällig avlöningsförbättring under år 1921 med ett belopp av högst 500 kronor åt en var av preparatorerna vid naturhistoriska riksmuseet C. G. Swedén, A. Karlsson och J. E. G. Eriksson, utan rätt för dem att å denna avlöningsförbättring åtnjuta dyrtidstillägg, anvisa å *tilläggsstat* för år 1921 ett förslagsanslag, högst 1,500 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gustaf Breitholtz.
